

Studo de Ulrich Lins publikigita de *L'Omnibuso*
La danĝera lingvo Esperanto en la uragano de persekutoj, 4-a parto
Radioprelego de Claude kaj Andrée GACOND, SRI 554, 1974.05.22 & 25

Cl.- Parolas gesinjoroj Claude kaj Andrée Gacond.

Citante el la bone dokumentita libro de Ulrich Lins, *La danĝera lingvo Esperanto en la uragano de persekutoj*, ni hodiaŭ raportos pri la detruo de la esperanto-movado en la landoj, kiuj estis sub nazi-germana influo.

A.- Kiam Aŭstrio estis aneksita, ordono el Berlino de la 1-a de aŭgusto 1938 sufokis la esperantan vivon en la tuta lando. Notinde estas, ke la neŭtrala Aŭstria Esperantista Federacio, tiam gvidata de Hugo Steiner, estis « petita » mem likvidi sin.

Cl.- Sed la iom pli maldekstra Aŭstria Esperanto-Asocio estis perforte dissolvita. Ĝi grupigis interalie iamajn membrojn de Aŭstria Laborista Ligo Esperantista, kies detruon estis jam prizorginta en 1934 la reĝimo de Dollfuss.

A.- SS-anoj fermis, la 20-an de aprilo 1938, la Internacian Esperanto-Muzeon en Vieno.

Cl.- Pli malfrue, verŝajne sekve de denunco, gestapo-anoj arestis kelkajn esperantistojn, kiuj kunvenis en la hejmo de la iama ĉefdelegito de Internacia Esperanto-Ligo, Gustav Weber. Ĉiuj estis transportitaj en koncentrejon. Weber mem mortis, post teruraj suferoj kaj en mensa perturbiĝo, nur 14 tagojn antaŭ la liberiĝo. Li estas, inter centoj, unu el tiuj, kiuj nur pro Esperanto fariĝis viktimoj de la Nazia Germanio.

A.- Kaj nun post Aŭstrio, ni rigardu al Ĉeĥoslovakio. Nelonge post la okupo de Sudetlando, la Gestapo-ĉefoficejo informiĝis pri tie ekzistantaj esperanto-organizaĵoj ; evidentiĝis, ke Germana Esperanto-Ligo, kiu grupigis parton de la tiea esperantistaro, estis tiutempe jam dissolvita per surloka iniciato.

Cl.- Preskaŭ du jarojn poste, la 13-an de novembro 1940, likvida dekreto trafis ankaŭ Ĉeĥan Esperanto-Asocion.

A.- Ankaŭ Nederlando konis la saman sorton. Kiel videblas el cirkulero de la Departemento de Internaj Aferoj en Hago (21-an de julio 1941), Nederlanda Esperanto-Asocio estis dissolvita per dekreto de la Komandanto de la Sekureca Polico kaj Sekureca Servo por la Okupitaj Nederlandaj Teritorioj (20-an de marto 1941).

Cl.- La havaĵo de la esperanto-organizaĵoj estis ĉu detruita aŭ, nome parto de la libraro de Nederlanda Esperanto-Asocio, sendita al Berlino, kie oni destinis ĝin por biblioteko de Altlernejo.

A.- Pri la plenumo de la dekreto respondecis la referatestro Werner Schwier ; laŭ la raporto de Andreo Cseh pri la fermo de Internacia Esperanto-Instituto en Hago, sub la preteksto, ke ĝi estis apudorganizaĵo de la framasojn loĝioj, Schwier fanfarone deklaris, ke li jam neniigis la esperanto-movadon en Germanio kaj Pollando, kaj li minacis la esperantistojn per aresto kaj koncentrejoj, se ili pledas por Esperanto.

Cl.- Meze de 1941 ankaŭ Flandra Ligo Esperantista estis malpermesita, ĝuste kiam ĝi finpretigis la sesan neleĝan numeron de sia organo. Tamen, ekde decembro 1941 esperanto-grupo en Bruĝo kaŝeldonis la bultenon *Paco kaj Justeco*.

A.- Bulgario, malgraŭ alianciĝo kun Hitlera Germanio, restis formale sendependa ŝtato. Tamen la nazioj demonstraciis sian potencon por elimini eĉ tiun restaĵon de esperanta vivo, kiun toleris la bulgara reĝimo. En februaro 1942 Radio Sofia estis vizitata de la germana kultura ataŝeo, kiu urĝe konsilis ĉesigi la esperantlingvajn disaŭdigojn. Jam la saman vesperon ilia prizorganto estis sciigita pri la ĉesigo de la elsendoj pro « *sugesto de altaj aŭtoritatoj* ».

Cl.- Apartan atenton meritas la evoluo en Italio, ĉar dum la unuaj jaroj de faŝisma regado la neŭtrala esperanto-movado prosperis, organizante kursojn en gazetoj kaj radio kaj rikoltante plurajn oficialajn rekononjn. Sed, por daŭrigi sur tiu vojo, jam komence de 1936 Itala Esperantista Federacio kredis sin devigita mem propagandi por la reĝimo kaj peti simpatiecon de la tutmonda esperantistaro al la konkera milito en Etiopio.

A.- En 1936 kaj 1937 ne okazis naciaj kongresoj, kaj la planitan 21-an Kongreson en Torino malokazigis burokrataj ĉikanoj en 1939. Evidente en ligo kun la kreskanta influo de Germanio, atakoj kontraŭ Esperanto eniris la kolumnojn de italaj gazetoj : *Il Popolo d'Italia* subite eltrovis, ke la ekzisto de Zamenhof-strato en Milano « insultas Romon, kiu por la rilatoj kun aliaj popoloj posedas aliajn pontojn ».

Cl.- La fino venis rapide : Itala Esperantista Federacio devis eksigi siajn judajn membrojn, ministeria dekreto « interrompis » en 1939 la eldonadon de la revuo *L'Esperanto*, ĉesis la ĉiusemajnaj radio-elsendoj de Romo, kaj dum la milito oficiala movado tute malaperis.

A.- Vi aŭdis prelegon el Svislando. Ni faris citaĵojn el ĉapitro de la libro *La danĝera lingvo Esperanto en la uragano de persekutoj* de Ulrich Lins.

Cl.- Parolis gesinjoroj Claude kaj Andrée Gacond. Ĝis reaŭdo!